

کتابخانه حقوقی و عدلیه

۱۳۵۷۷۸۴

درسنامه‌ی حقوق بین‌الملل خصوصی

جلد نخست

(کلیات، تابعیت، اقامتگاه، وضع بیگانگان)

مؤلف

یوسف نیازی

(دانشجوی دکتری حقوق بین‌الملل خصوصی و مدرس دانشگاه)

نشر دانشگاهی کیان
Kian Publication

شابک	ج: ۷-۰۰۹-۳۰۷-۶۰۰-۹۷۸
شماره گتابشناسی ملی	۳۹۷۹۸۳۱
عنوان و نام پدیدآور	بایسته‌های حقوق بین‌الملل خصوصی / مولف یوسف نیازی؛ ویراستاران یحیی پیری، زینب الواری‌هابیل.
مشخصات نشر	تهران: انتشارات دانشگاهی کیان، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	ج:
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	حقوق بین‌الملل خصوصی.
موضوع	حقوق بین‌الملل خصوصی - ایران.
رده بندی دیویی	۳۴۰/۹
رده بندی کنگره	۱۳۹۴ ب۲/۹: ۷۰۴۰.KV
سرشناسه	نیازی، یوسف، ۱۳۵۰.
شناسه افزوده	پیری، یحیی، ۱۳۷۰، ویراستار.
شناسه افزوده	الواری‌هابیل، زینب، ۱۳۶۷، ویراستار.
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا

نشر دانشگاهی کیان
Kian Publication

انتشارات دانشگاهی کیان

نام کتاب	درسنامه‌ی حقوق بین‌الملل خصوصی (جلد اول)
ناشر	انتشارات دانشگاهی کیان
مؤلف	یوسف نیازی
ویراستاران	یحیی پیری - زینب الواری‌هابیل
چاپ اول	۱۳۹۴
تیراژ	۱۰۰۰ جلد
چاپ	ستاره سبز
صحافی	نمونه
قیمت	۱۰۰۰۰ تومان
شابک	۷-۰۰۹-۳۰۷-۶۰۰-۹۷۸
ISBN	978-600-307-009-7

کتاب حقوق برای ناشر محفوظ است.
تکثیر تمامی یا قسمتی از این اثر به
صورت حروفچینی یا چاپ مجدد، چاپ
افست، فتوکپی و انواع دیگر چاپ ممنوع
است و پیگرد قانونی دارد.

مرکز پخش:

تهران - خ انقلاب - خ ۱۲ فروردین - کوچه نوروز - پلاک ۲۷ طبقه اول

تلفن: ۶۶۴۱۶۴۳۶-۶۶۴۰۶۸۳۴-۶۶۴۰۱۱۷۱۵

خرید Online از طریق سایت www.kianpub.com

SMS: ۳۰۰۰۲۴۱۴۴۱

سخنی با خوانندگان

«سپیس، به کاتبان و نویسندگان بنگر و بهترین آن‌ها را بر کارهای خود بگمار...
کاتبان و نویسندگانی برگزین که قدر خود را بشناسند، چون کسی که به قدر خود شناخت
ندارد، دیگران را هم نمی‌شناسد.»
«برگرفته از نامه‌ی ۵۳ نهج البلاغه به مالک‌اشتر»

اگرچه نوشتن و پرداختن زکات علم از توصیه‌های اکید بزرگان و گواه بر کرامت اهل دانش است، اما امروزه پرداختن به انگیزه‌ها و اهداف نوشتن بیشتر جلوه می‌کند. بی‌شک این‌که چه کسی می‌نویسد مهم نیست، اما این‌که چرا و به چه پشتوانه‌ای می‌نویسد، درخور تأمل است. ما معتقدیم که چاپ روزافزون کتاب‌های به اصطلاح «زرد» که خالی از هرگونه نوآوری و بی‌توجه به استانداردهای چاپ کتاب و نیازهای مخاطبان است، حاصل تفکر بازاری مستولی بر جامعه‌ی نشر است. بی‌پرده آن‌که عنوان پر زرق و برق دستاورد قرار دادن مضمون‌های نو با هدف فروش بالا و طولیل کردن سیاهه‌ی سابقه‌ی علمی، نمی‌تواند دلیل محکمی برای چاپ و نشر کتابی باشد که خواننده‌ی مشتاق با صرف هزینه‌های نه چندان کم آن را تهیه می‌کند؛ به امید آن که چیزی از آن بیاموزد.

باید پذیرفت که انگیزه‌ی نوشتن کم از محتوای نوشته نیست و بین این دو رابطه‌ای مستقیم برقرار است. اگر انگیزه از نوشتن، تولید دانش باشد، بی‌شک نویسنده از قلم بی‌محتوا و کم‌عمق پرهیز می‌کند و اگر دغدغه‌ی دانش و فرهنگ زخم‌خورده در میان باشد، ناشر تنها به عنوان پرطمطراق بسنده نمی‌کند.

و چقدر امروزه، فرهنگ و دانش این مرز بوم که گرفتار آفت بی‌انگیزگی و زخم هوس است، نیازمند ناشران و نویسندگانی است که نیت‌شان کمک به رشد دانش و ارتقای فرهنگ جامعه است و به راستی که التیامی بر این درد نیست مگر نویسندگانی که قدر خود و دیگران را می‌دانند و خوب می‌فهمند که کتاب، ابزار سودجویی‌های مغرضانه نیست و می‌کوشند تا خود را از هرگونه عطش نام و رسم و ثروت تهی کنند.

انتشارات دانشگاهی کیان خود را بری از عیب و خطا نمی‌داند، اما همواره بیش از پیش می‌کوشیم تا در راستای تولید علم و نشر کتاب‌های پرمحتوا، دست نویسندگانی که انگیزه‌ی پاک دارند را فشرده و در کنارشان باشیم و از خداوند متعال می‌خواهیم که در این مسیر صعب و پرخطر در سایه‌ی لطف و عنایت خود از آن‌چه به عهده‌ی ما نهاده شده، سربلند و پیروز برآییم.

انتشارات دانشگاهی کیان

حقوق بین الملل یکی از شاخه های حقوق می باشد که می توان گفت دارای ۲ بعد داخلی و بین المللی است که این مهم در حقوق بین الملل خصوصی ملموس تر می باشد. با توجه به تحصیل اینجانب در مقطع دکتری در گرایش حقوق بین الملل خصوصی بر آن شدم که کتابی مهیا نمایم که به راحتی با مخاطبش ارتباط برقرار کند و در عین سادگی، فهوی کلام را حفظ و بایسته های این عنوان را بیان دارد، تا چه پیش آیم امیدوارم طبع بلند بالای مخاطبین را این سطور اغنا کند. در آخر برخود لازم می دانم از دانشجوی پرتلاش و تلاشگرم آقای یحیی پیری تشکر نمایم. خواهشمند است اینجانب را از تذکرات لازم و علمی خود بی نصیب نگردانید.

«توفیق از خداست»

یوسف نیازی

بهار ۹۴ (نوروز)

.....سخن مولف ۵

فصل اول: کلیات

.....	حقوق بین الملل خصوصی	۱۵
.....	تعریف حقوق	۱۵
.....	تعریف حقوق بین الملل	۱۵
.....	تعریف حقوق بین الملل عمومی	۱۵
.....	تعریف حقوق بین الملل خصوصی	۱۵
.....	وجوه افتراق حقوق بین الملل عمومی و حقوق بین الملل خصوصی	۱۶
.....	ویژگی های حقوق بین الملل خصوصی	۱۶
.....	(۱) بین المللی بودن	۱۶
.....	(۲) خصوصی بودن	۱۶
.....	فواید حقوق بین الملل خصوصی	۱۶
.....	جمع بندی موضوع فواید حقوق بین الملل خصوصی	۱۷
.....	منابع حقوق بین الملل خصوصی	۱۸
.....	(۱) منابع داخلی	۱۸
.....	الف. حقوق نوشته یا قانون (قانون اساسی، قانون عادی و آیین نامه ها)	۱۹
.....	ب. رویه قضایی	۱۹
.....	ج. عرف (منبع فرعی)	۲۰
.....	د. دکترین (نظرات علمای علم حقوق)	۲۰
.....	(۲) منابع بین المللی	۲۰
.....	الف. عهدنامه ها	۲۰
.....	الف. عهدنامه های دو جانبه	۲۱
.....	ب. عهدنامه های چندجانبه یا جمعی یا اتحادیه ها (اونیون)	۲۱
.....	جایگاه حقوقی عهدنامه ها در حقوق ایران	۲۱
.....	ماهیت حقوقی عهدنامه ها در رابطه بین دولت ها	۲۱
.....	(۱) آثار بین المللی	۲۱
.....	(۲) آثار داخلی	۲۲
.....	تعریف چند اصطلاح در ارتباط با عهدنامه	۲۲
.....	قراردادهای بین المللی	۲۲
.....	موافقتنامه ها	۲۲

۲۲	مقاله‌نامه
۲۲	ب. عرف بین‌المللی
۲۳	ج. رویه قضایی بین‌المللی
۲۳	د. دکتورین

فصل دوم: تابعیت

۲۵	تابعیت
۲۵	منشأ پیدایش تابعیت
۲۶	تاریخچه‌ی تابعیت
۲۷	تاریخچه تابعیت در ایران
۲۷	تابعیت قبل از روح نظام قانونگذاری
۲۸	تابعیت در ایران پس از تصویب قانون اساسی مشروطیت
۲۸	تاریخچه‌ی تابعیت بعد از پیروزی انقلاب اسلامی
۲۹	تعریف تابعیت
۲۹	عناصر تعریف تابعیت
۲۹	الف. سیاسی بودن
۲۹	ب. حقوقی بودن
۲۹	ج. معنوی بودن
۲۹	عناصر تشکیل‌دهنده دولت - کشور
۲۹	(۱) وجود دولت
۲۹	ملت
۲۹	(۲) وجود تبعه
۳۰	طرفین تابعیت
۳۰	شخص دارنده تابعیت
۳۰	دولت اعطاکننده تابعیت
۳۱	انواع تابعیت
۳۱	الف. تابعیت اصلی (تابعیت مبدأ)
۳۱	ب. تابعیت اکتسابی
۳۱	اصول و مبانی تابعیت
۳۱	اصل اول: اصل لزوم تابعیت
۳۲	اقدامات انجام شده جهت رفع مشکل بی‌تابعیتی
۳۳	الف. هر فردی باید زمان تولد، تبعه‌ی یک کشور مشخص باشد
۳۳	(۱) سیستم خون
۳۳	تفاوت سیستم خون و سیستم نژادی

۳۴	اشکالات سیستم خون
۳۴	دلایل طرفداران نظریه سیستم خون
۳۵	(۲) سیستم خاک یا تابعیت ارضی
۳۵	دلایل طرفداران سیستم خاک (تابعیت ارضی)
۳۵	الف. دلایل عقلی یا نظری
۳۵	ب. دلایل اجتماعی یا عملی
۳۵	ج. دلایل فایده جویی یا مصلحتی
۳۶	نتیجه
۳۶	مقایسه بین دو سیستم خاک و خون
۳۷	نکات
۳۷	ب. هیچ فردی نمی‌تواند تابعیتش را از دست بدهد مگر اینکه تابعیت دولت دیگر را بپذیرد
۳۸	(۱) سلب تابعیت در اثر مجازات
۳۸	(۲) سلب تابعیت در اثر مهاجرت یا پناهندگی
۳۸	اصل دوم: هیچ فردی نیاوستی بین از یک تابعیت داشته باشد (اصل تابعیت واحده)
۳۹	الف) تابعیت اصلی
۳۹	ب) تابعیت اکتسابی
۳۹	موارد ذیل باعث نقض اصل وحدت تابعیت و ایجاد تابعیت مضاعف می‌شود
۳۹	(۱) اختلاف طرز تفکر دولت‌ها راجع به تحصیل تابعیت
۳۹	(۲) شخص با حفظ تابعیت قدیمش تابعیت جدیدی به دست می‌ورد
۴۰	(۳) ازدواج
۴۰	(۴) فورس ماژور (شرایط اضطراری)
۴۰	وسایل رفع و یا جلوگیری از تابعیت مضاعف
۴۰	شیوه رفع تابعیت مضاعف اصلی (ترجیح)
۴۰	الف. اختیار تبعه در ترجیح یکی از دو تابعیت
۴۰	ب. ترجیح یکی از دو سیستم خاک یا خون
۴۱	شیوه رفع تابعیت مضاعف اکتسابی
۴۱	اقدامات انجام شده جهت رفع مشکل دو تابعیتی
۴۱	الف. معاهدات
۴۱	ب. رویه‌ی محاکم بین‌المللی در برخورد با تابعیت مضاعف
۴۲	اصل سوم: تابعیت یک امر همیشگی و زوال ناپذیر نیست. (عدم تداوم)
۴۲	(۱) تغییر ارادی تابعیت
۴۳	الف) وضعیت شخص در مقابل دولتی که می‌خواهد تابعیت آن را ترک کند
۴۳	(۱) شرط از لحاظ کمیت
۴۳	(۲) شرط از لحاظ زمان

۴۳	۳) شرط انجام تعهدات شخصی
۴۴	ب. وضع شخص در مقابل دولتی که می‌خواهد به تابعیت آن در آید
۴۴	نتیجه‌گیری
۴۴	۲) تغییر غیرارادی تابعیت
۴۴	۳) تغییر تابعیت در اثر ازدواج
۴۵	منشأ حقوقی تغییر تابعیت زن در اثر ازدواج
۴۵	ایراد
۴۵	موضوع تابعیت زن از اوایل قرن بیستم به بعد
۴۶	نتیجه‌گیری
۴۶	۴) تغییر تابعیت در اثر خدعه و تقلب نسبت به قانون
۴۷	تابعیت در ایران
۴۷	تاریخچه قوانین تابعیت در ایران
۴۷	عهدنامه‌ها
۴۷	الف. بین ایران و عثمانی
۴۸	ب. ایران و روسیه
۴۸	ج. ایران و انگلیس
۴۸	مقررات متفرقه
۴۹	قواعد کلی تابعیت ایران
۴۹	انواع تابعیت اصلی در ایران
۴۹	الف. تابعیت کسی که پدر او ایرانی است
۵۰	ب. تابعیت کسانی که در ایران تولد یافته‌اند
۵۰	۱) تابعیت ناشی از تولد در ایران از پدر و مادر نامعلوم یا بدون تابعیت
۵۱	۲) تابعیت ناشی از تولد در ایران از پدر و مادر بیگانه که یکی از آن دو نیز در ایران تولد یافته
۵۱	۳) تابعیت ناشی از تولد در ایران به شرط اقامت پس از گذراندن ۱۸ سال تمام
۵۲	تابعیت اکتسابی
۵۲	الف. ازدواج
۵۲	الف. وضع زنانی که شوهر ایرانی اختیار می‌کنند
۵۳	ب. وضع زنان ایرانی که با تبعه خارجی ازدواج می‌نمایند
۵۳	آثار قبول تابعیت دولت متبوعه‌ی شوهر از طرف زن ایرانی
۵۳	ب. پذیرش به تابعیت ایران
۵۴	الف. تشریفات تحصیل تابعیت ایران
۵۵	ب. شرایط پذیرش به تابعیت ایران
۵۷	ج. نتایج و آثار پذیرش به تابعیت ایران
۵۹	از دست دادن تابعیت ایران یا بی‌تابعیتی

نتیجه	۶۰
شرایط ترک تابعیت	۶۰
نتیجه	۶۲
آثار ترک تابعیت ایران	۶۲
از دست دادن غیرارادی تابعیت	۶۳
سلب تابعیت ایران	۶۳
بازگشت به تابعیت ایران	۶۴
بازگشت به تابعیت زن ایرانی که تابعیت بیگانه، بر اثر ازدواج به او تحمیل شده باشد	۶۴
تابعیت اشخاص حقوقی در ایران	۶۵

فصل سوم: اقامتگاه

اقامتگاه	۶۷
عناصر تعریف	۶۷
آثار و فواید عملی بحث در اقامتگاه	۶۸
ماهیت اقامتگاه	۶۹
سابقه‌ی تاریخی اقامتگاه	۷۰
اصول سه‌گانه حاکم بر اقامتگاه	۷۰
اصل اول: هر شخصی بایستی اقامتگاه معینی داشته باشد (اصل لزوم اقامتگاه)	۷۰
اصل دوم: هیچ شخصی نباید بیش از یک اقامتگاه داشته باشد (اصل وحدت اقامتگاه)	۷۱
اصل سوم: اقامتگاه یک امر همیشگی نیست (اصل اختیاری و قابل تغییر بودن اقامتگاه)	۷۲
تعیین اقامتگاه از لحاظ بین‌المللی در حقوق ایران	۷۲
اقسام اقامتگاه اشخاص حقیقی در حقوق ایران	۷۲
اقامتگاه ارادی	۷۲
اقامتگاه قانونی یا تبعی	۷۳
اقامتگاه اصلی	۷۳
تقسیم‌بندی اقامتگاه بر مبنای نحوه تخصیص حقوق و تعهدات	۷۳
اقامتگاه عام	۷۳
اقامتگاه خاص یا قراردادی	۷۴

فصل چهارم: وضع بیگانگان

مسأله‌ی وضع بیگانگان	۷۵
اصول و مبانی حقوق بیگانگان	۷۵
(۱) مقتضیات حقوق بین‌الملل عمومی	۷۵
ماده یک	۷۶
ماده دو	۷۶

۷۶	 ماده سه
۷۶	 ماده چهار
۷۶	 ماده پنج
۷۷	 (۲) رفتار متقابل
۷۷	 الف. رفتار متقابل از لحاظ منشأ حق
۷۷	 ب. رفتار متقابل شرط وجود یک حق
۷۷	 (۱) رفتار متقابل سیاسی
۷۷	 (۲) رفتار متقابل قانونگذاری
۷۸	 (۳) رفتار متقابل عملی
۷۸	 قوانین داخلی
۷۸	 وضع بیگانگان در حقوق ایران
۷۸	 الف. دوران قبل از اسلام
۷۹	 ب. دوران حکومت قوانین اسلامی
۷۹	 (۱) اهل کتاب
۷۹	 (۲) افراد مستأمن
۷۹	 (۳) بت‌پرستان
۷۹	 ج. دوران کاپیتولاسیون
۷۹	 وضع اشخاص بیگانه در حقوق فعلی ایران
۸۰	 (۱) حقوق سیاسی
۸۰	 استثنائات
۸۰	 (۲) حقوق عمومی
۸۱	 الف. ورود
۸۱	 ب. عبور
۸۱	 ج. اقامت موقت
۸۱	 د. اقامت دائم
۸۱	 ه. خروج
۸۱	 اخراج بیگانه
۸۲	 حق اشتغال به حرفه، صنعت و یا تجارت
۸۳	 و. حق رجوع به محاکم ایران
۸۳	 وضعیت بیگانگان در امور خصوصی ایران
۸۳	 (۱) حقوقی که به موجب معاهدات به بیگانگان داده می‌شود
۸۳	 (۲) حقوقی که به موجب قانون داده شده است ولی مشروط به رفتار متقابل سیاسی
۸۴	 (۳) حقوق خصوصی که قانونگذار به شرط رفتار متقابل قانونگذاری و یا رفتار متقابل ...
۸۴	 (۴) حقوقی که قوانین صراحتاً برای اتباع خارجه شناخته است

الف. نظم عمومی	۸۴
ب. اهلیت در مورد پذیرش به تابعیت ایران	۸۴
احاله	۸۵
وضع اشخاص حقوقی بیگانه در ایران	۸۵
الف. اشخاص حقوقی، حقوق عمومی	۸۵
ب. اشخاص حقوقی، حقوق خصوصی	۸۵
(۱) انجمن‌ها	۸۵
(۲) شرکت‌ها	۸۶
شرکت مدنی	۸۶
شرکت تجاری	۸۶
شناسایی بین‌المللی اشخاص حقوقی	۸۶
طریقه شناسایی اشخاص حقوقی، حقوق خصوصی در ایران	۸۷
(۱) انجمن‌ها	۸۷
(۲) شرکت‌ها	۸۸
وضع شرکت‌های خارجی در ایران	۸۸
سؤالات پایان ترم حقوق بین‌الملل خصوصی ۱	۸۹
منابع و مأخذ	۹۱

www.ketab.ir